

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

A. ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Η δημοκρατία αποτελεί θεμελιώδη αξία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και των κρατών – μελών της. Η πλήρης πραγμάτωσή της, προϋποθέτει την ισότιμη συμμετοχή και εκπροσώπηση όλων των πολιτών, ανεξάρτητα από φύλο, στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή, καθώς και στα κέντρα λήψης των αποφάσεων. Βασική προϋπόθεση για την επιτυχία και αποτελεσματικότητα των πολιτικών ισότητας αποτελεί η υιοθέτηση ολοκληρωμένης προσέγγισης για την αντιμετώπιση της έμφυλης ανισότητας, με στόχο την προώθηση δράσεων και μέτρων, που θα αντιμετωπίζουν το σύνολο των συγκεκριμένων αναγκών που προκύπτουν σχετικά, τόσο σε βραχυπρόθεσμη όσο και μακροπρόθεσμη βάση. Κι αυτό γιατί όσο σημαντική πρόοδος κι αν σημειώθηκε όσον αφορά στην κοινωνική κατάσταση των γυναικών στα κράτη-μέλη, η ισότητα μεταξύ των φύλων στην καθημερινή ζωή εξακολουθεί να υπονομεύεται από το γεγονός ότι γυναίκες και άντρες δεν απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα στην πράξη. Η συνεχιζόμενη υποεκπροσώπηση και η βία που ασκείται εναντίον των γυναικών, μεταξύ των άλλων, δείχνουν ότι εξακολουθούν να υφίστανται διαρθρωτικές ανισότητες μεταξύ των φύλων. Παράλληλα, μολονότι τα κράτη-μέλη υιοθετούν πολιτικές για την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών, εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικές διαφορές στην εφαρμογή τους. Αυτό ισχύει για παράδειγμα στους θεσμικούς μηχανισμούς, στις ειδικές πρωτοβουλίες, στην ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης κλπ.

Η ΕΕ προχώρησε ήδη από το 2000 στο σχεδιασμό και την υλοποίηση ποικίλων στρατηγικών – πλαισίων για την ισότητα ανδρών και γυναικών, με έμφαση στη συμπληρωματική λειτουργία των θετικών δράσεων και του gender mainstreaming, σε τομείς όπως η αγορά εργασίας και η κοινωνική ασφάλιση, η επιχειρηματικότητα, η συμφιλίωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, η πρόληψη και εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών και η αντιμετώπιση της διεθνικής σωματεμπορίας (trafficking), η συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα των πολιτικών και

οικονομικών αποφάσεων, η εκπαίδευση και η επαγγελματική κατάρτιση, η αναβαθμισμένη συμμετοχή τους στην επιστήμη και την έρευνα, καθώς σε δράσεις για την αντιμετώπιση της φτώχειας, για την προαγωγή της υγείας των γυναικών κ.λπ.

Η ένταξη της διάστασης του φύλου (gender mainstreaming) σύμφωνα με τον ορισμό των Ενωμένων Εθνών (1997) είναι η διαδικασία αποτίμησης των συνεπειών για τις γυναίκες και τους άνδρες κάθε προγραμματισμένης δράσης, συμπεριλαμβανομένης της νομοθεσίας, των πολιτικών ή προγραμμάτων σε κάθε τομέα της πολιτικής, κοινωνικής, οικονομικής και πολιτιστικής ζωής και σε όλα τα επίπεδα (σχεδιασμού, χάραξης, άσκησης και αξιολόγησης των πολιτικών). Αποτελεί στρατηγική ώστε οι εμπειρίες, οι ανάγκες και τα ζητήματα που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες και οι άνδρες, να ενσωματωθούν σε μια ολοκληρωμένη διάσταση σχεδιασμού, εφαρμογής, παρακολούθησης και αξιολόγησης των πολιτικών και προγραμμάτων σε όλους τους τομείς της πολιτικής, κοινωνικής, οικονομικής και πολιτιστικής ζωής, με στόχο γυναίκες και άνδρες να επωφελοούνται ισότιμα και να αρθεί η ανισότητα. Απώτερος στόχος της στρατηγικής αυτής είναι η επίτευξη της ισότητας των φύλων.

Επίσης, **σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως gender mainstreaming ορίζεται** η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε κάθε στάδιο των πολιτικών διαδικασιών (σχεδιασμό, εφαρμογή, παρακολούθηση και αξιολόγηση) με στόχο την προώθηση της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών. Επιπλέον σημαίνει αποτίμηση του βαθμού επίδρασης των πολιτικών στη ζωή και τη θέση γυναικών και ανδρών, καθώς και την ανάληψη ευθύνης για τον επαναπροσδιορισμό των πολιτικών, εφόσον αυτό κρίνεται αναγκαίο. Επομένως η ένταξη της διάστασης του φύλου εκτός από στρατηγική συνιστά και την μέθοδο με τον οποίο η ισότητα των φύλων καθίσταται απτή πραγματικότητα για τις ζωές των πολιτών (ανδρών και γυναικών), καθώς και τον τρόπο με τον οποίο βελτιώνεται ο σχεδιασμός και η άσκηση των πολιτικών ώστε να ανταποκρίνεται στις πραγματικές ανάγκες των πολιτών (ανεξαρτήτως φύλου).

Η ένταξη της διάστασης του φύλου δηλαδή για την ΕΕ δεν συνιστά αυτοσκοπό αλλά μέσο για την επίτευξη της ισότητας των φύλων. Γι' αυτό και από το 1996 η Επιτροπή έχει δεσμευτεί στην "διττή προσέγγιση" για την

πραγματοποίηση της έμφυλης ισότητας. Η προσέγγιση αυτή περιλαμβάνει και την ένταξη της διάστασης του φύλου σε όλες τις πολιτικές και την εφαρμογή ειδικών μέτρων ή και θετικών δράσεων για την πρόληψη, εξάλειψη ή και θεραπεία των έμφυλων ανισοτήτων. Οι δύο αυτές προσεγγίσεις εφαρμόζονται από κοινού και καμία δεν υποκαθιστά την άλλη.

Η υιοθέτηση της αρχής του gender mainstreaming αποτελεί σημαντικό βήμα προόδου, αφού συνεπάγεται ότι η προώθηση της ισότητας μεταξύ των φύλων ενσωματώνεται κατά τρόπο σαφή σε όλες τις πολιτικές και τα προγράμματα της ΕΕ και σε όλα τα επίπεδα. Με δυο λόγια, κατά την κατάρτιση των διαφόρων προτάσεων, σχεδίων, προγραμμάτων κ.λπ., πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι αναμενόμενες επιπτώσεις από την εφαρμογή τους ξεχωριστά για το κάθε φύλο, πριν από τη λήψη κάθε ανάλογης απόφασης. Έτσι, ως ενσωμάτωση της ισότητας μεταξύ των φύλων στο σύνολο των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών, άρα και της Ελλάδας, νοείται η (ανα)διοργάνωση, η βελτίωση, η ανάπτυξη και η αξιολόγηση όλων των διαδικασιών πολιτικής, με τρόπο ώστε, σε όλες τις πολιτικές όλων των επιπέδων, να ενταχθεί η διάσταση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών από τους φορείς που συμμετέχουν στα κέντρα και τις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων και σχεδιάζουν ή εφαρμόζουν συναφείς πολιτικές.

Σχετικά με την ουσιαστική (substantive equality), Ισότητα των Φύλων σημειώνεται καταρχάς πως αποτελεί μία από τις τρεις (3) αρχές στις οποίες στηρίζεται η **Διεθνής Σύμβαση των Ενωμένων Εθνών για την Εξάλειψη Όλων των Μορφών Διακρίσεων Κατά των Γυναικών** (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women - CEDAW). Συγκεκριμένα οι αρχές αυτές είναι:

- Η ουσιαστική ισότητα (substantive equality),
- Η άρση των διακρίσεων κατά των γυναικών και
- Η υποχρέωση της πολιτείας να δράσει.

Η Ισότητα των Φύλων αφορά και περιλαμβάνει **την τυπική ισότητα**, την **προστατευτική διάσταση της ισότητας** και την **διορθωτική διάσταση της ισότητας**. Η τυπική ισότητα συχνά δεν λαμβάνει υπόψη τη διαφορετικότητα

μεταξύ των φύλων και παραβλέπει τις ιδιαίτερες ανάγκες των γυναικών. Η προστατευτική ισότητα μπορεί να οδηγήσει σε ανισότιμη πρόσβαση σε ευκαιρίες και δικαιώματα διότι θέτει περιορισμούς προκειμένου να προστατέψει τις γυναίκες οι οποίες θεωρούνται αδύναμες ή ευάλωτες. Η διορθωτική διάσταση της ισότητας δίνει προτεραιότητα στη δημιουργία ισότιμων συνθηκών και στην άρση των εμποδίων και των περιορισμών, προκειμένου και τα δύο φύλα να έχουν ισότιμη πρόσβαση σε δικαιώματα, αγαθά, ευκαιρίες, υπηρεσίες, κ.λπ.

Η διορθωτική διάσταση της ισότητας οδηγεί στην ουσιαστική ισότητα. Συμβάλλει στην αναγνώριση της διαφορετικότητας επιβεβαιώνοντας ωστόσο την ισότητα των φύλων, θέτει το πλαίσιο για την υποχρέωση της πολιτείας και των ιδιωτικών φορέων να δημιουργήσουν το κατάλληλο περιβάλλον, αίροντας εμπόδια και περιορισμούς για την ισότητα των φύλων, εξισορροπεί τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούν σε ένα πεδίο ή επίπεδο και απαιτεί νόμους και πολιτικές προκειμένου να λαμβάνεται υπόψη η διάσταση του φύλου.

Η ουσιαστική ισότητα δηλαδή διασφαλίζει πως οι γυναίκες έχουν ισότητα και ίσες ευκαιρίες, ισότητα και ίση πρόσβαση στις ευκαιρίες, ισότητα στο επίπεδο των αποτελεσμάτων και προνομίων.

Σκοπός του παρόντος σχεδίου νόμου είναι να εξειδικεύσει τους κανόνες που απορρέουν από την αρχή της ισότητας των φύλων και να εξασφαλίσει την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης και των ίσων ευκαιριών, καθώς και την επίτευξη της ουσιαστικής ισότητας των φύλων.

Στην Ελλάδα από το 1975 προβλέπεται στο Σύνταγμα, με το άρθρο 4παρ.2, η αρχή της ισότητας των φύλων. Επίσης το άρθρο 22παρ.1(β) επιβάλλει την ισότητα αμοιβών ανδρών και γυναικών για εργασία ίσης αξίας και το άρθρο 21παρ.1 ορίζει την προστασία της μητρότητας, του γάμου, της οικογένειας και της παιδικής ηλικίας. Οι διατάξεις αυτές θεσμοθετήθηκαν έπειτα από αγώνες των ελληνικών γυναικείων και φεμινιστικών οργανώσεων της εποχής εκείνης.

Το 2001, πάλι έπειτα από την διεκδίκηση και κινητοποιήσεις του γυναικείου και φεμινιστικού κινήματος, επετεύχθη η τροποποίηση του άρθρου 116παρ2 του Συντάγματος, το οποίο επέτρεπε αποκλίσεις από την αρχή της ισότητας των φύλων. Η νέα συνταγματική διάταξη αποβλέπει στην

προώθηση της ουσιαστικής ισότητας των φύλων , της ισότητας στην πράξη, (de facto),προβλέποντας θετικά μέτρα, ιδίως υπέρ των γυναικών, σε όλους τους τομείς των δημόσιων πολιτικών. Με το άρθρο αυτό του Συντάγματος ορίζεται ρητά ότι τα θετικά μέτρα δεν αποτελούν διακρίσεις. Αξίζει να αναφερθεί, ότι το Συμβούλιο της Επικρατείας σε αποφάσεις του επικαλείται τη διάταξη και απαιτεί από το νομοθέτη και τα όργανα του κράτους τη λήψη και εφαρμογή κατάλληλων νομοθετικών μέτρων, προκειμένου να εξαλειφθούν οι ανισότητες σε βάρος των φύλων, ιδιαίτερα των γυναικών, ώσπου να εγκαθιδρυθεί μια πραγματική, δηλαδή ουσιαστική ισότητα των φύλων στη χώρα μας.

Από την προσχώρηση της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα το 1981 και μέχρι σήμερα η νομοθεσία εκσυγχρονίστηκε σε βασικούς τομείς όπως το οικογενειακό δίκαιο, το εργατικό, το δίκαιο της κοινωνικής ασφάλισης κλπ., με στόχο την μείωση των διακρίσεων σε βάρος των γυναικών. Οι αλλαγές αυτές συχνά αντιμετωπίζουν τις γυναίκες, κατά ένα ποσοστό, ως ειδική κατηγορία και όχι με το πνεύμα μιας συνολικής θεώρησης των έμφυλων σχέσεων, οι οποίες διαπερνούν οριζόντια όλα τα πεδία μιας σύγχρονης κοινωνίας, με δυναμική συνεχών αλλαγών που χρήζουν θεσμικών παρεμβάσεων από την Πολιτεία, σύμφωνα με τις διεθνείς και ευρωπαϊκές δεσμεύσεις, αλλά και στο πλαίσιο των διεκδικήσεων των σύγχρονων συλλογικοτήτων και γυναικείων ή φεμινιστικών κινημάτων.

Σε διεθνές επίπεδο στις 18 Δεκεμβρίου 1979 η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ υιοθέτησε τη Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων σε βάρος των Γυναικών (CEDAW), η οποία ορίζει την υποχρέωση όλων των συμβαλλομένων κρατών – μελών να λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα, συμπεριλαμβανομένων των νομοθετικών , σε όλους τους τομείς, πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό, προκειμένου να εξασφαλίσουν την πλήρη ισότητα, ανάπτυξη και πρόοδο των γυναικών. Η Ελλάδα έχει επικυρώσει τη Σύμβαση αυτή με το νόμο 1342 του 1983 και το Προαιρετικό Πρωτόκολλο με το νόμο 2952 του 2001.

Στην 4^η Παγκόσμια Διάσκεψη του ΟΗΕ για τις Γυναίκες στο Πεκίνο (1995) εγκρίθηκαν η Διακήρυξη και το Πρόγραμμα Δράσης του Πεκίνου, όπου διατυπώνονται οι στρατηγικοί στόχοι και οι δράσεις που πρέπει να υλοποιηθούν, για να αρθούν τα εμπόδια σε βάρος των γυναικών. Το

Πρόγραμμα Δράσης του Πεκίνου συνιστά το πρώτο επίσημο διεθνές κείμενο που υιοθετεί τη στρατηγική και τον όρο «ένταξη της διάστασης του φύλου σε όλες τις πολιτικές» (gender mainstreaming).

Θα πρέπει να σημειωθεί ωστόσο πως παρά τις διεθνείς και Ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες, συνθήκες και προγράμματα δράσης για την Ισότητα των Φύλων και παρά την πρόοδο που έχει συντελεστεί και στην Ευρώπη και στη χώρα μας σε μια σειρά τομείς ως προς την Ισότητα των Φύλων και τη βελτίωση της θέσης των γυναικών, τόσο τα ποσοτικά και στατιστικά στοιχεία, όσο και τα ποιοτικά δεδομένα για τη θέση των γυναικών και την πρόσβασή τους σε πολιτικά, κοινωνικά εργασιακά, εκπαιδευτικά και άλλα δικαιώματα, αποδεικνύουν με τον πιο σαφή τρόπο πως είναι αναγκαίο να ενισχυθούν περαιτέρω οι συναφείς πολιτικές και τα μέτρα προκειμένου να ενισχυθεί η Ισότητα των Φύλων και να γίνει απτή πραγματικότητα η ουσιαστική Ισότητα των Φύλων. Ενδεικτικά αναφέρεται πως η ανεργία των γυναικών και ειδικά των νέων γυναικών καλπάζει. Σύμφωνα με την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού για το πρώτο τρίμηνο του 2016 το ποσοστό ανεργίας των γυναικών είναι 29,5% σημαντικά υψηλότερο από των ανδρών(21,2%),ενώ το ποσοστό ανεργίας των νέων γυναικών (15-24 ετών) φθάνει στο 55,1%. Επίσης οι γυναίκες αμείβονται με το 78% των αμοιβών των ανδρών. Η πλειοψηφία των φτωχών είναι γυναίκες, κυρίως μονογονείς και ηλικιωμένες, ενώ μόλις το 18,3% της Ελληνικής Βουλής είναι γυναίκες έναντι 81,7% που είναι άνδρες. Τα στοιχεία αυτά, που είναι ενδεικτικά και όχι αναλυτικά, υποδεικνύουν την αναγκαιότητα διασφάλισης και ενίσχυσης δικαιωμάτων των Φύλων μέσω μηχανισμών υποστήριξης και θεσμοθέτησης διατάξεων σύμφωνα με το σύγχρονο διακύβευμα της αρχής της ουσιαστικής Ισότητας των Φύλων.

Υποδεικνύουν επίσης ότι μια καθαρά τυπική νομική ή προγραμματική προσέγγιση δεν είναι επαρκής για να επιτευχθεί η de facto ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών, η οποία κατά την Επιτροπή για την CEDAW ερμηνεύεται ως ουσιαστική ισότητα, σύμφωνα και με τη **Γενική Σύσταση Αρ. 25 για το Άρθρο 4, παρ. 1** (31η Συνεδρίαση, 2004). Η επιδίωξη του στόχου της ουσιαστικής ισότητας απαιτεί επίσης αποτελεσματική στρατηγική για την αντιμετώπιση των χαμηλών ποσοστών πολιτικής συμμετοχής των γυναικών και την ανακατανομή των πόρων και της εξουσίας μεταξύ ανδρών και

γυναικών (Γενική Σύσταση Αρ. 25, παρ. 8). Ενώ η ισότητα ως προς τα αποτελέσματα συνιστά λογική απόρροια της *de facto* ή ουσιαστικής ισότητας. Τα αποτελέσματα μπορεί να είναι ποσοτικά ή και ποιοτικά που σημαίνει ότι οι γυναίκες απολαμβάνουν τα δικαιώματά τους σε διάφορα πεδία σε ποσοστά ίσα με αυτά των ανδρών, έχουν τα ίδια εισοδήματα, ισότητα στη λήψη των αποφάσεων και στην πολιτική και είναι ελεύθερες από την βία (Επιτροπή για την CEDAW, Γενική Σύσταση Αρ. 25, παρ. 9).

Στο πλαίσιο αυτό είναι επίσης αναγκαία η διαρκής παρακολούθηση των νόμων, των προγραμμάτων και πρακτικών που στοχεύουν στην επίτευξη της ουσιαστικής ισότητας προκειμένου να αρθεί η διαιώνιση της άνισης μεταχείρισης (Γενική Σύσταση Αρ. 25, παρ. 11). Και επειδή στόχος της CEDAW είναι η άρση όλων των μορφών διακρίσεων που εντοπίζονται σε κοινωνικά και πολιτισμικά πλαίσια του παρελθόντος και του παρόντος, τα οποία δεν επιτρέπουν στις γυναίκες να απολαύσουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις βασικές τους ελευθερίες, όπως και η άρση των αιτιών και συνεπειών της *de facto* ή ουσιαστικής τους ανισότητας, η εφαρμογή προσωρινών ειδικών μέτρων είναι **ένα από τα μέσα** για την πραγματοποίηση της *de facto* ή ουσιαστικής ισότητας και όχι εξαίρεση στους κανόνες που αφορούν την άρση των διακρίσεων και της ισότητας. (Γενική Σύσταση Αρ. 25, παρ. 14). Τέλος στόχος της CEDAW (Άρθρο 4 παρ. 1) είναι να επισπεύσει την βελτίωση της θέσης των γυναικών και να επιτύχει την *de facto* ή ουσιαστική ισότητα με τους άνδρες, επιφέροντας τις δομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές αλλαγές που απαιτούνται για να αρθούν παρελθούσες και σύγχρονες μορφές και επιπτώσεις των διακρίσεων κατά των γυναικών, λαμβάνοντας ταυτοχρόνως μέτρα αντιστάθμισης ή επανόρθωσης των αδικιών που έχουν υποστεί τα οποία έχουν προσωρινό χαρακτήρα.

Στο πλαίσιο αυτό, το παρόν σχέδιο νόμου επιδιώκει να δημιουργήσει τις βάσεις και τις προϋποθέσεις για την έμπρακτη κατοχύρωση της ουσιαστικής ισότητας των φύλων και την άρση των έμφυλων διακρίσεων σε όλα τα πεδία της δημόσιας, κοινωνικής και οικονομικής ζωής, με την πρόβλεψη πολιτικών, μέτρων και δράσεων που θα υλοποιούνται και εκ μέρους της πολιτείας και εκ μέρους της κοινωνίας των πολιτών και των συλλογικών τους οργανώσεων.

B. ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Ο παρών νόμος διαρθρώνεται σε **τέσσερα μέρη** (που καλούνται **κεφάλαια**) και αποτελείται από **29 άρθρα**.

Στο **πρώτο μέρος (άρθρα 1-5)** θεσπίζονται διατάξεις σχετικά με την αρχή της ίσης μεταχείρισης και την προστασία κατά των άμεσων, έμμεσων και πολλαπλών διακρίσεων, με έμφαση στους εννοιολογικούς προσδιορισμούς. Στο **δεύτερο μέρος (άρθρα 6-16)** θεσπίζονται διατάξεις σχετικά με την ενσωμάτωση της αρχής της ισότητας των φύλων και της διάστασης του φύλου στη νομοθεσία και στις δημόσιες πολιτικές. Στο **τρίτο μέρος (άρθρα 17-26)** θεσπίζονται διατάξεις για την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στις σχέσεις μεταξύ των ιδιωτών στην απασχόληση και στην κοινωνία ευρύτερα. Τέλος, στο **τέταρτο μέρος (άρθρα 27-29)** περιλαμβάνονται οργανωτικές διατάξεις.

Ειδικότερα:

Στο **Κεφάλαιο I:**

Στο **άρθρο 1** προβλέπεται η πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας να θέσει ως στόχο την εξάλειψη κάθε είδους διακρίσεων λόγω φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου, την επίτευξη της ουσιαστικής ισότητας, αλλά, και μεταξύ άλλων στόχων, την ισότιμη κατανομή ευθυνών για την εναρμόνιση ιδιωτικής, οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής. . Η επίτευξη της ουσιαστικής ισότητας σε όλους τους τομείς αποτελεί ανειλημμένη διεθνή υποχρέωση της χώρας μας, η οποία, όπως έχει προαναφερθεί, έχει υπογράψει & κυρώσει τη Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων σε βάρος των (CEDAW), με το νόμο 1342/1983, καθώς και το Προαιρετικό Πρωτόκολλο του ΟΗΕ στην εν λόγω Σύμβαση, το οποίο κυρώθηκε με το νόμο 2952/2001 και δίνει τη δυνατότητα σε άτομα ή ομάδες ατόμων να προσφεύγουν στην Επιτροπή της Σύμβασης, η οποία είναι αρμόδια για την εξέταση περιπτώσεων παράβασης των διατάξεων της Σύμβασης. Επισημαίνεται ότι, το άρθρο 18 της εν λόγω Σύμβασης ορίζει την υποχρέωση των Κρατών μελών να υποβάλλουν στο Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών για εξέταση από την Επιτροπή, έκθεση για τα νομοθετικά,

δικαστικά, διοικητικά και άλλα μέτρα που έχουν υιοθετηθεί για να τεθούν σε εφαρμογή οι διατάξεις της Σύμβασης και Έκθεση για την πρόοδο που συντελείται τουλάχιστον κάθε τέσσερα χρόνια. Ως εκ τούτου προβλέπεται στο πρώτο αυτό άρθρο του παρόντος σχεδίου νόμου, η υποχρέωση της Πολιτείας να θέτει στόχο την εξάλειψη των διακρίσεων λόγω φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου προκειμένου να κατακτηθεί η ουσιαστική ισότητα, ιδιαίτερα στην σημερινή συγκυρία, κατά την οποία σύμφωνα με σχετικές έρευνες και μελέτες οι επιπτώσεις της λιτότητας και των νεοφιλελεύθερων πολιτικών σε ολόκληρη την ΕΕ πλήττουν με δραματικό τρόπο τα δικαιώματα και τις κατακτήσεις των γυναικών και ιδιαίτερος όσων βρίσκονται σε ευάλωτη θέση.

Στο **άρθρο 2** ορίζεται ότι το πεδίο εφαρμογής του παρόντος νόμου περιλαμβάνει όλες τις έννομες σχέσεις. Επισημαίνεται ότι οι διατάξεις του παρόντος νόμου ισχύουν παράλληλα και συμπληρωματικά με την υφιστάμενη νομοθεσία, για ειδικούς τομείς. Σκοπός είναι να διευρυνθεί η εφαρμογή της ουσιαστικής ισότητας και της μη διακρίσεως λόγω φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου σε όλες τις πτυχές της ζωής του ατόμου όπως επίσης και η αρχή της ισότητας να εισαχθεί στις δημόσιες πολιτικές και να καλλιεργηθεί ως βίωμα στους πολίτες (γυναίκες και άνδρες).

Στο **άρθρο 3** δίδονται οι απαραίτητοι ορισμοί για τους σκοπούς του παρόντος σχεδίου νόμου. Μεταξύ άλλων, δίδονται οι ορισμοί για τους όρους “ένταξη της διάστασης του φύλου σε όλες τις πολιτικές (gender mainstreaming), ουσιαστική ισότητα, σχέδια ισότητας και γλωσσικός σεξισμός”, οι οποίοι νομοθετικά καταγράφονται πρώτη φορά.

Το **άρθρο 4** αναδεικνύει τη σπουδαιότητα της αρχής της ίσης μεταχείρισης, η οποία πρέπει να διέπει κάθε πτυχή της ατομικής και συλλογικής ζωής του ατόμου.

Στο **άρθρο 5** καθίσταται σαφές ότι σεξουαλική παρενόχληση με παρεπόμενες κυρώσεις δεν υφίσταται μόνο στο πλαίσιο της εργασίας, όπως

προβλέπεται έως σήμερα, αλλά διευρύνεται σε κάθε πτυχή της ζωής του ατόμου.

Στο Κεφάλαιο II:

Με το **άρθρο 6** επιδιώκεται η ένταξη των αρχών των ίσων ευκαιριών, της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου, καθώς και της εξάλειψης κάθε είδους ανισοτήτων στις δημόσιες πολιτικές. Η ένταξη της διάστασης του φύλου (gender mainstreaming) σε όλες τις πολιτικές αναγνωρίζεται παγκόσμια ως σημαντικότερη στρατηγική, καθώς και απαραίτητο εργαλείο για την ισότητα των φύλων σε όλα τα επίπεδα της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής ζωής. Το βασικό χαρακτηριστικό του gender mainstreaming ως στρατηγικής και εργαλείου, είναι ότι επιδιώκει τα αποτελέσματα από την εφαρμογή του να είναι μόνιμα. Αυτό σημαίνει ότι πριν από κάθε ενέργεια και απόφαση, λαμβάνεται υπόψη η διάσταση του φύλου και οι επιπτώσεις που θα έχει η δεδομένη ενέργεια ή απόφαση στα φύλα. Όταν πραγματοποιείται σε βάθος ανάλυση του τρόπου με τον οποίο οι δημόσιες πολιτικές και οι συναφείς με αυτές διοικητικές αποφάσεις και λειτουργίες έχουν επιπτώσεις στους άνδρες και τις γυναίκες, οι συνθήκες προσαρμόζονται, ώστε να υπάρχει βελτίωση των διαδικασιών και των προτεραιοτήτων και στο επίπεδο της Δημόσιας Διοίκησης ευρύτερα. Επιπλέον, η εμπλοκή στο εγχείρημα όλων των ιεραρχικών βαθμίδων, μπορεί να βελτιώσει και να αναβαθμίσει τις δραστηριότητές της, αφού ως τεχνική μπορεί να παράσχει εγγυημένα αποτελέσματα και να προετοιμάσει το έδαφος για νόμιμες, ασφαλείς, δημοκρατικές και αποδοτικές δημόσιες πολιτικές και υπηρεσίες εξίσου για κάθε φύλο. Συνεπώς, κάθε Υπουργός οφείλει στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του/της να παρουσιάζει ετησίως δράσεις και μέτρα για την προώθηση των ανωτέρω αρχών και μέσω της συλλογής ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων να αξιολογεί τις πολιτικές του/της. Επιπλέον για κάθε νομοθετική ρύθμιση ενσωματώνεται στην ανάλυση συνεπειών ρύθμισης, που καταρτίζεται, ερώτημα για το πώς επιδρούν και συμβάλλουν τα αποτελέσματά της διάταξης στην εξάλειψη των διακρίσεων λόγω φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου. Με το άρθρο αυτό η διάσταση του φύλου ορίζεται ως καταστατική αρχή της

έννομης τάξης και προστίθεται στους βασικούς άξονες για τη δράση της Διοίκησης και στα σημεία αναφοράς για τη νομοθέτηση.

Στο τέλος κάθε έτους, κάθε Υπουργείο δημοσιεύει στον ιστότοπό του έκθεση για τα στοιχεία που έχει συλλέξει και την αξιοποίησή τους για τα μέτρα και δράσεις που λαμβάνει.

Στο **άρθρο 7** προβλέπεται η ένταξη του φύλου στους δημόσιους προϋπολογισμούς (gender budgeting).

Ο δημόσιος προϋπολογισμός, ως γνωστόν, αποτελεί πολιτική δήλωση, που αντικατοπτρίζει κοινωνικές και οικονομικές προτεραιότητες οποιουδήποτε επιπέδου διακυβέρνησης (εθνικό, περιφερειακό, τοπικό), καθώς και την εκπλήρωση των πολιτικών δεσμεύσεων, με χρηματοοικονομικούς όρους, σε συγκεκριμένα προγράμματα και πολιτικές. Παρά το γεγονός ότι οι δημόσιοι προϋπολογισμοί φαίνεται να είναι ουδέτεροι από άποψη φύλου, οι δημόσιες δαπάνες και η είσπραξη των εσόδων έχουν διαφορετικές επιπτώσεις σε γυναίκες και άνδρες. Έτσι, η κατά φύλο ανάλυση του προϋπολογισμού υποχρεώνει τις δημόσιες αρχές να λογοδοτούν για τις δεσμεύσεις τους για την ισότητα των φύλων και να συνδέουν τις δεσμεύσεις αυτές με την κατανομή, τη χρήση και την παραγωγή των δημοσίων πόρων. Για την επιτυχημένη υλοποίηση του gender budgeting απαιτείται πολιτική δέσμευση για την επίτευξη της ισότητας γυναικών και ανδρών. Αυτό σημαίνει ότι όλοι οι αρμόδιοι για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση πολιτικών πρέπει να προωθήσουν την πολιτική και θεσμική εκπροσώπηση των γυναικών σε όλα τα επίπεδα, να υποστηρίξουν την ευρύτερη παρουσία των γυναικών σε όλες τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων τόσο στο δημόσιο, όσο και στον ιδιωτικό τομέα, να αναπτύξουν την ευαισθησία και να εντείνουν την προσοχή της κοινής γνώμης σχετικά με τις ίσες ευκαιρίες και την ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου.

Κατά τη σύνταξη των προϋπολογισμών, κάθε Υπουργείο, Δημόσια Επιχείρηση και Δημόσιος Οργανισμός ενσωματώνει τη διάσταση του φύλου απεικονίζοντας τα κονδύλια που προτίθεται να δαπανήσει για την προώθηση

των σκοπών του παρόντος σχεδίου νόμου. Με άλλα λόγια, δεν αρκεί η σχεδίαση δράσεων και μέτρων, απαιτείται και η προσεκτική κοστολόγησή τους προκειμένου να μπορούν να υλοποιηθούν. Έκθεση με τις προτάσεις κάθε φορέα αποστέλλονται ένα μήνα μετά την έγκριση του προϋπολογισμού στην Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, η οποία παρακολουθεί τις δράσεις σε όλο το εύρος του δημοσίου τομέα. Με την παρ.2 τονίζεται η ανάγκη επιμόρφωσης στελεχών ανά Υπουργείο για να αποτελέσουν τον βασικό πόλο όχι μόνο της πρακτικής εφαρμογής των στόχων του παρόντος σχεδίου νόμου αλλά και της αλλαγής της συνολικής θεώρησης προκειμένου η διάσταση του φύλου να ενταχθεί στις δημόσιες πολιτικές.

Με το **άρθρο 8** καθίσταται υποχρεωτική η χρήση και εφαρμογή του Οδηγού με τίτλο «Υπέρβαση του γλωσσικού σεξισμού και η ένταξη της διάστασης του φύλου στα διοικητικά έγγραφα» και της συναφούς υπουργικής εγκυκλίου. Ο Οδηγός Υπέρβασης του σεξισμού στη γλώσσα των εγγράφων της ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης, που χρηματοδοτήθηκε από το ΕΚΤ αποσκοπεί στην αναγνώριση και στην κατανόηση του γλωσσικού σεξισμού που διέπει τα πάσης φύσεως εν χρήσει διοικητικά έγγραφα. Επικεντρώνεται στο δημόσιο λόγο, όπως εκφέρεται στα έγγραφα υπουργείων και λοιπών δημόσιων φορέων και προτείνει τρόπους για την αποδόμησή τους. Ο εν λόγω Οδηγός αποτελεί ένα εξειδικευμένο και εύχρηστο εργαλείο για την αναγνώριση και κατανόηση του γλωσσικού σεξισμού. Περιλαμβάνει οδηγίες, παρατηρήσεις, συστάσεις, πρακτικές συμβουλές και συγκεκριμένες προτάσεις για τη χρήση μη σεξιστικής γλώσσας, με σκοπό την προώθηση και την εφαρμογή της ισότητας των φύλων στα διοικητικά έγγραφα, προτάσεις με εναλλακτικές χρήσεις λέξεων, για την αποτροπή του γλωσσικού σεξισμού και αποπειράται να αναθεωρήσει όρους, με παράλληλη αναφορά σε συγκεκριμένα παραδείγματα και επικεντρώνεται στο δημόσιο λόγο, όπως εκφέρεται στα έγγραφα των υπουργείων, των δήμων κ.λπ.

Στο ίδιο πνεύμα και πλαίσιο με την παρ.2 εισάγεται για πρώτη φορά η υποχρεωτική αναγραφή του πεδίου «Όνομα γονέα» αντί για «όνομα πατρός», που είναι το σύνηθες και «όνομα μητρός», που ορισμένες φορές έπεται. Έγκειται στην απόλυτη βούληση του ατόμου να αναγράψει όποιον από τους

δύο γονείς θέλει χωρίς να θεωρείται η αναφορά του ονόματος του πατρός το μόνο στοιχείο ταυτοποίησής του.

Στο **άρθρο 9** εισάγεται η υποχρέωση των φορέων του δημόσιου τομέα να συλλέγουν και να τηρούν στατιστικά στοιχεία ανά φύλο για τους τομείς αρμοδιότητάς τους. Η συλλογή στοιχείων και η μετέπειτα επεξεργασία και αξιοποίησή τους μπορούν να βοηθήσουν σε επιλογές για μέτρα και δράσεις εξάλειψης διακρίσεων λόγω φύλου, ταυτότητας φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού, που θα μπορούν να αξιολογηθούν όχι μόνο ποιοτικά αλλά και ποσοτικά αποδεικνύοντας την αξία τους και την ανάγκη να συνεχιστούν ή όχι.

Με το **άρθρο 10** προστίθεται στο άρθρο 107 του νόμου 3528/2007 «Κύρωση του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ.» όπως σήμερα ισχύει, περίπτωση λδ πειθαρχικού παραπτώματος, το οποίο συντελείται με υπαίτια πράξη ή παράλειψη υπαλλήλου και μπορεί να της/του καταλογισθεί σε περίπτωση παραβίασης διάταξης του νόμου για την ουσιαστική ισότητα των φύλων ή τη χρήση σεξιστικού λόγου κατά την άσκηση των καθηκόντων του/της. Η εν λόγω αποτρεπτική κύρωση θεσπίζεται στον Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ., προκειμένου να διασφαλισθεί στην ελληνική δημόσια διοίκηση η εφαρμογή του νέου νομοθετικού πλαισίου με στόχο να καταπολεμηθεί στην πράξη το έλλειμμα ισότητας με κριτήριο το φύλο, που ενίοτε χαρακτηρίζει τις πράξεις αλλά και παραλείψεις ενεργειών των δημοσίων υπαλλήλων.

Με τα **άρθρα 11 και 12** ενισχύεται περαιτέρω η θέση των γυναικών στις υποψηφιότητες για τις Βουλευτικές εκλογές και στις Εκλογές ΟΤΑ αντίστοιχα. Επειδή τα στατιστικά στοιχεία για την παρουσία των γυναικών σε θέσεις ευθύνης είναι απογοητευτικά, τουλάχιστον για την Ελλάδα, και αποδεικνύουν ότι τα θετικά μέτρα που έχουν ληφθεί τα τελευταία χρόνια, με αρκετές οπισθοδρομικές τροποποιήσεις, δεν έχουν επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα, με τα άρθρα 11 και 12 εισάγεται το ποσοστό του 40% ως το ελάχιστο για την εκπροσώπηση του κάθε φύλου στις υποψηφιότητες, με

επιπλέον αλλαγή της βάσης υπολογισμού του με σκοπό την μεγαλύτερη δυνατή ενίσχυση. Η ενίσχυση της εκπροσώπησης των γυναικών σε θέσεις πολιτικής ευθύνης αποτελεί υποχρέωση των κομμάτων, αφού μέσω αυτής στηρίζεται η δημοκρατία και αποδομώνται στερεοτυπικές αντιλήψεις που συνδέονται με τους ρόλους των φύλων στη δημόσια και την πολιτική ζωή.

Επειδή η αύξηση της συμμετοχής των γυναικών σε θέσεις ευθύνης είναι ζήτημα δημοκρατίας και κοινωνικής δικαιοσύνης, είναι προφανές πως η μέθοδος των ποσοτώσεων δεν μπορεί παρά να συνιστά ένα από τα μέσα που έχουμε στη διάθεσή μας για να την προωθήσουμε. Στο πλαίσιο αυτό είναι αναγκαίο η Πολιτεία, τα κόμματα, οι οργανώσεις και η κοινωνία των πολιτών να λάβουν και επιπλέον μέτρα ή δράσεις (προγράμματα επιμόρφωσης για την άρση των εμποδίων στην ενεργητική συμμετοχή των γυναικών, προγράμματα ευαισθητοποίησης και ανάπτυξης των δεξιοτήτων των νέων γυναικών κλπ). Ειδικά στο άρθρο 11 προβλέπεται ως επιβράβευση η αύξηση κατά το ήμισυ το ποσοστού της εκλογικής κρατικής χρηματοδότησης ενός κόμματος, όταν η εκπροσώπηση του υποαντιπροσωπευόμενου φύλου στα ψηφοδέλτια υπερβαίνει το 40%. Ομοίως, στο άρθρο 12 επανέρχεται η υποχρέωση ποσόστωσης και για την κάθε τοπική κοινότητα ξεχωριστά, αποδυναμώνοντας το σύνηθες επιχείρημα που αφορά την αποθάρρυνση ή άρνηση συμμετοχής των γυναικών στα ψηφοδέλτια.

Με το **άρθρο 13** εισάγεται το ποσοστό του 50% ανά φύλο στον αριθμό των συλλογικών οργάνων, στις περιπτώσεις διορισμού ή υποδείξεώς τους από το Δημόσιο, τα ΝΠΔΔ και τους ΟΤΑ. Όλα τα στοιχεία της τελευταίας δεκαπενταετίας αποδεικνύουν τη συστηματική παραβίαση, και μάλιστα χωρίς συνέπειες, όσον αφορά την προβλεπόμενη κατά φύλο ποσόστωση, γεγονός που θέτει ζητήματα νομιμότητας των αποφάσεων των ανωτέρω οργάνων. Κατά συνέπεια, ακόμα και για τα μονομελή όργανα, το αρμόδιο όργανο για την υπόδειξη ή διορισμό οφείλει να λαμβάνει το ως άνω ποσοστό υπόψη του για το σύνολο των διορισμών/υποδείξεων αρμοδιότητάς του. Για την διαφάνεια, την ενημέρωση, αλλά και τη συγκέντρωση στοιχείων και στατιστικών, όλες οι αποφάσεις συγκρότησης των συλλογικών οργάνων

καταχωρούνται στη σχετική ηλεκτρονική εφαρμογή του Παρατηρητηρίου της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων.

Στο **άρθρο 14** προβλέπεται η ένταξη της οπτικής του φύλου στην εκπαίδευση. Όπως γνωρίζουμε όλες και όλοι, οι κοινωνικές διακρίσεις που βασίζονται στα φύλα αντανακλώνονται και στο χώρο της εκπαίδευσης και μάλιστα σε όλα τα είδη και τις βαθμίδες της και η χώρα μας δεν αποτελεί εξαίρεση. Αφορούν δε σε τομείς όπως τα αναλυτικά προγράμματα, τα εγχειρίδια και τα συγγράμματα, τις διδακτικές πρακτικές, τις προσδοκίες των εκπαιδευτικών απέναντι στα αγόρια και τα κορίτσια, την απουσία μαθημάτων που προωθούν την επικοινωνία και τη συντροφικότητα ανάμεσα στα φύλα, το λόγο που αρθρώνεται (και ο οποίος καθιστά συνήθως «αόρατο» το θηλυκό γένος), τα παιχνίδια και τα αθύρματα, τον επαγγελματικό προσανατολισμό, την έμφυλη κατανομή των εκπαιδευτικών στην επαγγελματική ιεραρχία, στα συνδικαλιστικά όργανα και στα όργανα λήψης των εκπαιδευτικών αποφάσεων κ.α. Ενδεικτική συνέπεια των ανωτέρω αποτελεί ο καταμερισμός των σπουδών μεταξύ των φύλων που προσδιορίζεται από παραδοσιακές αντιλήψεις και πρακτικές. Είναι εμφανής τόσο στις πανεπιστημιακές σχολές όσο και σε πεδία Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης, γεγονός που επηρεάζει αποφασιστικά τις επαγγελματικές επιλογές των γυναικών και τη μετέπειτα επαγγελματική τους σταδιοδρομία. Συντελεί μάλιστα αποφασιστικά και στην αναπαραγωγή της έμφυλης διαίρεσης των επαγγελματών στην Αγορά Εργασίας (που ονομάζεται οριζόντιος κατά φύλο επαγγελματικός διαχωρισμός). Είναι γεγονός, ωστόσο, πως ο χώρος της Εκπαίδευσης αποτελεί ταυτόχρονα και προνομιούχο πεδίο προσδιορισμού και εξάλειψης διακρίσεων και ανισοτήτων που βασίζονται στο φύλο και όχι μόνο και κοινωνικοποιητικό παράγοντα των νέων και μάλιστα με τρόπους που υπονομεύουν στερεότυπα, αντιλήψεις ή προκαταλήψεις – όπως αυτές του φύλου – κοινωνικά αθέμιτες και επιστημονικά αστήρικτες. Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση έμφυλων πολιτικών στον εκπαιδευτικό χώρο συνδέεται –αν δεν αποτελεί προϋπόθεση- με την επίτευξη άλλων στόχων, όπως αυτός της διαμόρφωσης ανεκτικής και αντιδογματικής προσωπικότητας, αναγνώρισης και αποδοχής της ετερότητας, κατάκτησης ισότιμων επικοινωνιακών πρακτικών κλπ. Προς αυτή την

κατεύθυνση είναι η ένταξη στο πρόγραμμα της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης (η Ελλάδα είναι από τις λίγες Ευρωπαϊκές που δεν την έχει εντάξει στα σχολεία) από το Νηπιαγωγείο ως το Λύκειο, ώστε να αποκτούν τα παιδιά τεκμηριωμένες γνώσεις σε θέματα της σεξουαλικότητας, απαλλαγμένες από μύθους, προκαταλήψεις και έμφυλα στερεότυπα και με πρακτικές να αναπτύσσουν την αυτοεκτίμησή τους, να βελτιώνουν τις μεταξύ τους σχέσεις και να αλλάζουν συμπεριφορές. Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση άλλωστε αφορά και είναι στενά συνδεδεμένη και με την ενσωμάτωση της διάστασης του Φύλου στις πολιτικές για την Υγεία. Έτσι στο παρόν άρθρο εντάσσεται η οπτική του φύλου στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση μέσω του διδακτικού προγράμματος και υλικού, των δράσεων επαγγελματικού προσανατολισμού, καθώς και προγραμμάτων ευαισθητοποίησης γυναικών και ανδρών εκπαιδευτικών και η ενδυνάμωση/υποκίνηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά και της έρευνας, για περαιτέρω ανάπτυξη των Σπουδών Φύλου και της έρευνας για ζητήματα φύλου. Σκοπός είναι η κατάργηση στερεοτύπων και βαθιά ριζωμένων αντιλήψεων που συνδέονται με τα φύλα μέσω της παιδείας, η καλλιέργεια των αρχών της ισότητας και της ίσης μεταχείρισης μέσω της μάθησης και της ευρύτερης καθημερινής πρακτικής, η αλλαγή νοοτροπίας και η ενθάρρυνση μη στερεοτυπικών επιλογών σταδιοδρομίας από τις μαθήτριες και τους μαθητές.

Με το **άρθρο 15** εισάγεται η ένταξη της διάσταση του φύλου στη Δημόσια Υγεία.

Σύμφωνα με το καταστατικό του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ 1946) **Υγεία** χαρακτηρίζεται «η κατάσταση της απόλυτης φυσικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας» και όχι απλά η απουσία νόσου ή αναπηρίας. Διαχρονικά αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο ο πολυδιάστατος και πολυπαραγοντικός χαρακτήρας της Υγείας καθώς και οι θεμελιώδεις προϋποθέσεις για την επίτευξή της (κοινωνικοί καθοριστές υγείας), που είναι κυρίως κοινωνικής και οικονομικής φύσης (ειρήνη, στέγαση, εκπαίδευση, κοινωνική ασφάλιση, εισόδημα, ενδυνάμωση των μειονεκτικών ομάδων, σταθερό οικοσύστημα, κοινωνική δικαιοσύνη και ισότητα) (ΠΟΥ, Οτάβα

1986).Επίσης ως Δημόσια Υγεία ορίζεται η συλλογική δράση για αειφόρο (διαρκή) ανάπτυξη της υγείας του πληθυσμού.

Η έμφυλη διάσταση της Υγείας, λαμβάνει υπόψη τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους οι συνθήκες ζωής, οι ευκαιρίες και τα περιβάλλοντα επηρεάζουν την Υγεία των γυναικών και των ανδρών, των κοριτσιών και των αγοριών. Συνδέεται με την αλλαγή συμπεριφορών, στάσεων και πρακτικών, οι οποίες έχουν αποδειχθεί επιβλαβείς για τα κορίτσια και τις γυναίκες και συχνά, για τη συλλογική κατάσταση της υγείας των αγοριών και των ανδρών. Επικεντρώνεται στην ενδυνάμωση των γυναικών, λαμβάνοντας υπόψη τις ειδικές συνθήκες που βιώνουν και τις επιπτώσεις στην υγεία τους από τις κοινωνικές αδικίες και ανισότητες που εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν . Επιδιώκει τη διαμόρφωση τεκμηριωμένης βάσης για αποτελεσματικό και αποδοτικό σχεδιασμό που αφορά την υγεία ευρύτερα και τη χάραξη πολιτικών και παροχή υπηρεσιών υγείας ειδικότερα με την ενεργητική συμμετοχή στο σχεδιασμό και την υλοποίηση αυτών των ίδιων των γυναικών και των κινημάτων τους.

Μέχρι σήμερα στη χώρα μας, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, η διάσταση του φύλου δεν έχει ενταχθεί στις πολιτικές για τη Δημόσια Υγεία, στις παρεμβάσεις που υλοποιούνται ή στη φιλοσοφία των προγραμμάτων πρόληψης. Υπάρχουν ακόμη σημαντικές ανισότητες στην κατάσταση υγείας των γυναικών και των ανδρών , καθώς και στην πρόσβαση και τη συμμετοχή στην υγεία. Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα μπορεί να αναφερθεί το γεγονός ότι αν και οι γυναίκες έχουν υψηλότερο προσδόκιμο ζωής παρουσιάζουν υψηλότερα ποσοστά νοσηρότητας και διάφορα είδη αναπηρίας (ιδίως στις πιο προχωρημένες ηλικίες) . Επίσης έχει διαπιστωθεί ότι στη χώρα μας η φροντίδα και η προστασία της υγείας ,που αποτελεί μέρος των ευθυνών κυρίως των γυναικών, για τα παιδιά, τους ηλικιωμένους και τα άτομα με αναπηρία , έχει ως αποτέλεσμα τη δυσανάλογη επιβάρυνση της υγείας (ψυχικής και σωματικής) των γυναικών φροντιστών.

Ένα πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης, πρόληψης

και προαγωγής της υγείας είναι η απόκτηση επαρκών γνώσεων σχετικά με τις ανάγκες της υγείας των κοριτσιών και των γυναικών , των αγοριών και των ανδρών αντίστοιχα. Οι διαθέσιμες πληροφορίες σε συνδυασμό με την προσαρμογή της πολιτικής στον τομέα της Υγείας με σκοπό την αντιμετώπιση των ανισοτήτων μεταξύ των φύλων θα επιτρέψει στο σύστημα υγείας της χώρας μας να ικανοποιήσει αποτελεσματικότερα τις ανάγκες γυναικών και ανδρών.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω όλοι οι αρμόδιοι φορείς στο χώρο της Δημόσιας Υγείας σε συνεργασία με τη ΓΓΙΦ και το ΚΕΘΙ οφείλουν να μεριμνήσουν για τα εξής: α) την βελτίωση της συλλογής στοιχείων κατά φύλο σχετικά με την πρόσβαση και συμμετοχή γυναικών και ανδρών στον τομέα της Υγείας, β) την εκπόνηση στατιστικών μελετών και ερευνών ανά φύλο που να αναλύουν και να εντοπίζουν ανισότητες μεταξύ των φύλων στην Υγεία γ) τον σχεδιασμό πολιτικών πρόληψης που θα στοχεύουν στα κορίτσια και τις γυναίκες , τα αγόρια και τους άνδρες.

Επιδίωξη αποτελεί ο σχεδιασμός και η παροχή υπηρεσιών Υγείας, η εφαρμογή θεραπευτικών μέσων, ο προσανατολισμός των προγραμμάτων αγωγής - προαγωγής υγείας, καθώς και η αντιμετώπιση των πολιτών, γυναικών και ανδρών, εκ μέρους των επαγγελματιών υγείας να πραγματοποιείται με βάση τις διαφορετικές ανάγκες των Φύλων και ιδιαίτερα με βάση τις ανάγκες των ευάλωτων ομάδων του γυναικείου πληθυσμού (κορίτσια ή γυναίκες χωρίς εισόδημα, στα όρια της φτώχειας, έγκυες, μόνες μητέρες, άστεγες, με σωματική ή ψυχική νόσο, αναπηρία, ηλικιωμένες, ασθενείς χωρίς υποστηρικτικό κοινωνικό περιβάλλον, άπορες φυλακισμένες και αποφυλακισμένες, πρόσφυγες, μετανάστριες).

Το Υπουργείο Υγείας, η Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας, το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης σε συνεργασία με τη ΓΓΙΦ και το ΚΕΘΙ έχουν τη δυνατότητα να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν επιμορφωτικά προγράμματα με αντικείμενο την ενσωμάτωση της οπτικής του Φύλου στις υπηρεσίες Υγείας και Ψυχικής Υγείας για την ευαισθητοποίηση

και επιμόρφωση του προσωπικού των υπηρεσιών υγείας όλων των βαθμίδων.

Στο πλαίσιο της ένταξης της διάστασης του φύλου στη Δημόσια Υγεία θεωρήθηκε σκόπιμο να υπάρξει ιδιαίτερη αναφορά στην Ψυχική Υγεία. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, η κατάθλιψη, το άγχος, η ψυχολογική κατάπτωση, και η ψυχολογική επιβάρυνση που προκύπτει ως συνέπεια των διαφόρων μορφών βίας κατά των γυναικών εμφανίζονται σε μεγαλύτερο βαθμό στις γυναίκες από ότι στους άνδρες. Πιέσεις που δημιουργούνται λόγω των πολλαπλών ρόλων των γυναικών, έμφυλες διακρίσεις στην εργασία και στο εισόδημα καθώς και κοινωνικο-οικονομικοί παράγοντες, όπως η φτώχεια, οι κακές συνθήκες εργασίας, διαβίωσης και διατροφής, η σεξουαλική κακοποίηση ευθύνονται για την κακή ψυχική υγεία των γυναικών. Θα ήταν σκόπιμο να δημιουργηθούν δομές ψυχικής υγείας που θα εντάξουν στην προσέγγιση και την παροχή υπηρεσιών την σκοπιά του φύλου προκειμένου να ανταποκριθούν στις ιδιαίτερες ανάγκες των πολιτών (ανδρών και γυναικών). Ειδική μέριμνα θα πρέπει να υπάρξει και για ομάδες γυναικών που τίθενται, και λόγω των προγραμμάτων λιτότητας, σε επιπλέον κίνδυνο εμφάνισης προβλημάτων από την ψυχική σφαίρα όπως μητέρες μόνες, κακοποιημένες γυναίκες, γυναίκες θύματα trafficking, πρόσφυγες και μετανάστριες, γυναίκες που ανήκουν σε μειονοτικές ομάδες, έφηβες μητέρες, γυναίκες τρίτης ηλικίας, γυναίκες με άλλα σοβαρά προβλήματα υγείας, άστεγες ή γυναίκες που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας, πολλές από τις οποίες ανήκουν σε πολλαπλές κατηγορίες. Μέριμνα επίσης θα πρέπει να ληφθεί για τον περιορισμό του στίγματος και των διακρίσεων που συνδέονται με την ψυχική νόσο και την διασφάλιση της ισονομίας και των δικαιωμάτων γυναικών με προβλήματα ψυχικής υγείας.

Στις παραγράφους 4 και 5 γίνεται αναφορά στην έμφαση που θα πρέπει να δοθεί από το Υπουργείο Υγείας σχετικά με την παροχή υπηρεσιών Οικογενειακού Προγραμματισμού, διευρυμένων προγεννητικών ελέγχων και ποιοτικών υπηρεσιών προς την επίτοκο και την λεχώνα καθώς και με την ανάγκη διασφάλισης της πρόσβασης των υπογόνιμων γυναικών και

ζευγαριών σε δομές ιατρικώς υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, σύμφωνα με όσα ορίζονται από το σχετικό νόμο.

Ο θεσμός της/του Διαμεσολαβήτριας/ή Υγείας αξιοποιείται για να διευκολυνθεί η πρόσβαση γυναικών και κοριτσιών ιδιαιτέρως αυτών που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες πληθυσμού όπως άπορες, πρόσφυγες, γυναίκες που έχουν υποστεί κακοποίηση, υπερήλικες, κ.λπ., σε υπηρεσίες υγείας όλων των βαθμίδων.

Παράλληλα, στο ίδιο άρθρο προβλέπεται ότι οποιαδήποτε βλαπτική επέμβαση στα εξωτερικά γεννητικά όργανα γυναικών και κοριτσιών (ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων/ Α.Γ.Γ.Ο., όπως έχει αποδοθεί ο όρος female genital mutilation), όπως και η αναγκαστική στείρωση απαγορεύονται και τιμωρούνται. Σύμφωνα με τον ορισμό του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας ως ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων ορίζονται όλες τις διαδικασίες που περιλαμβάνουν μερική ή ολική αφαίρεση των εξωτερικών γυναικείων γεννητικών οργάνων ή άλλη βλάβη στα γυναικεία γεννητικά όργανα για μη ιατρικούς λόγους¹. Ως πρακτική σκοπό έχει τον έλεγχο της σεξουαλικότητας των γυναικών και προκύπτει από βαθιά ριζωμένες αντιλήψεις σχετικά με τη σεξουαλικότητα, την ηθική και κοινωνική θέση της γυναίκας, τις σχέσεις εξουσίας μεταξύ των δύο φύλων καθώς και με φόβους ή/και δεισιδαιμονίες. Εκτός από το ότι συνιστά μία μορφή βίας κατά των γυναικών και παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών και κοριτσιών, ο ΑΓΓΟ έχει σοβαρές και μόνιμες επιπτώσεις στην υγεία, ψυχική και σωματική, των γυναικών θυμάτων (π.χ. χρόνιο πόνο, χρόνιες λοιμώξεις, μόλυνση του αναπαραγωγικού συστήματος, μετα-τραυματικό στρες, κ.λπ.). Επίσης ο ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων έχει αρνητικές επιπτώσεις και στα βρέφη των γυναικών μητέρων που έχουν υποστεί ακρωτηριασμό, ενώ στις πιο σοβαρές περιπτώσεις μπορεί να επιφέρει ακόμα και το θάνατο του βρέφους, είτε κατά την διάρκεια του τοκετού είτε αμέσως μετά. Σκοπός της παρ. 5 είναι να συμβάλλει στην πρόληψη και

---

¹ Eliminating female genital mutilation An interagency statement - OHCHR, UNAIDS, UNDP, UNECA, UNESCO, UNFPA, UNHCR, UNICEF, UNIFEM, WHO (2008) available at http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/csw52/statements_missions/Interagency_Statement_on_Eliminating_FGM.pdf

εξάλειψη αυτών των μορφών βίας κατά των γυναικών που συχνά πραγματοποιούνται στο όνομα θρησκειών και πολιτισμικών παραδόσεων, και παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα των γυναικών και την αξιοπρέπεια τους, ενώ ταυτοχρόνως δεν συνάδουν με τις αρχές και τις αξίες της δημοκρατικής πολιτείας.

Το Υπουργείο Υγείας, η Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας, το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης σε συνεργασία με τη ΓΓΙΦ και το ΚΕΘΙ έχουν τη δυνατότητα να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν επιμορφωτικά προγράμματα με αντικείμενο την ενσωμάτωση της οπτικής του Φύλου στις υπηρεσίες Υγείας και Ψυχικής Υγείας για την ευαισθητοποίηση και επιμόρφωση του προσωπικού των υπηρεσιών υγείας όλων των βαθμίδων.

Στο **άρθρο 16** προβλέπεται η ένταξη της διάστασης του φύλου στα προγράμματα κοινωνικής αλληλεγγύης και προστασίας προκειμένου να εξλειφθούν όχι μόνο οι συνέπειες αλλά και οι αιτίες που δημιουργούν φαινόμενα φτώχειας και εξαθλίωσης ειδικά σε γυναίκες και κορίτσια.

Στο **Κεφάλαιο III**:

Με το **άρθρο 17** προωθείται η ουσιαστική ισότητα στην αγορά εργασίας κι αυτό γιατί ο χώρος της Αγοράς Εργασίας διέπεται από πλήθος ανισοτήτων που βασίζονται στο Φύλο και στον τομέα της απασχόλησης και στον τομέα της Επιχειρηματικότητας και στον τομέα της συμμετοχής στα κέντρα λήψης των οικονομικών αποφάσεων. Πιο συγκεκριμένα, είναι ορατή η απουσία των γυναικών από τα κέντρα των οικονομικών (αλλά και συνδικαλιστικών) αποφάσεων, η διαίρεση των επαγγελματιών σε ανδρικά και γυναικεία, η επαγγελματική στασιμότητα των γυναικών και η μειωμένη παρουσία τους σε διευθυντικές θέσεις εργασίας, η αυξημένη συμμετοχή σε άτυπες μορφές απασχόλησης κα. Είναι επίσης γνωστό πως οι γυναίκες αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό ανέργων και μακράς διάρκειας ανέργων στην πλειοψηφία των ευρωπαϊκών χωρών αλλά και στην Ελλάδα.

Παράλληλα, οι άνδρες και οι γυναίκες μισθωτές/οί δεν κατανέμονται ομοιόμορφα μεταξύ των επαγγελματιών, των κλάδων, των μορφών απασχόλησης. Οι άντρες καταλαμβάνουν συνήθως τις θέσεις κύρους με τις υψηλότερες αποδοχές σε σχέση με τις γυναίκες, οι οποίες σημειωτέον, υφίστανται εντονότερα τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης. Ειδικότερα, ο κατά φύλο επαγγελματικός διαχωρισμός της απασχόλησης απορρέει από τις διαδικασίες κοινωνικοποίησης των φύλων, τους περιορισμούς που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες, ως προς την αμειβόμενη εργασία, (κατά φύλο διαίρεση της οικιακής εργασίας, κοινωνικό κράτος που στηρίζεται στο στερεότυπο του άνδρα κουβαλητή και της εξαρτημένης συζύγου που απασχολείται αποκλειστικά με την οικιακή εργασία και φροντίδα των παιδιών) και από τις ευρύτερες διακρίσεις και ανισότητες φύλου που αναπτύσσονται στην Αγορά Εργασίας.

Η γενικότερη υποτίμηση της γυναικείας εργασίας, η απώλεια δεξιοτήτων, ταλέντων, η άνιση πρόσβαση των γυναικών σε θέσεις εργασίας, η ανισότιμη πρόσβαση στην επαγγελματική εξέλιξη και ιεραρχία και το σημαντικό (ιδιαίτερω στον ιδιωτικό τομέα), χάσμα μεταξύ των Φύλων, χαρτογραφούν ένα πλαίσιο εξαιρετικά αρνητικό τόσο για τις εργαζόμενες γυναίκες, όσο και για τις γυναίκες που αναζητούν εργασία. Στην κείμενη νομοθεσία υπάρχουν ήδη διατάξεις που κατοχυρώνουν νομικά την Ισότητα των Φύλων, αλλά ωστόσο δεν διασφαλίζουν την ουσιαστική ή de facto ισότητα, μέσω της οποίας διευρύνεται και κατοχυρώνεται στην πράξη η τυπική νομική ισότητα. Για αυτόν το λόγο, όπως έχει ήδη αναφερθεί θετικά μέτρα που ευνοούν την ουσιαστική ισότητα δεν συνιστούν διάκριση λόγω φύλου. Τέλος, στην παρ.3 αποκαθίσταται η εδώ και χρόνια αστοχία του νομοθέτη να αναφέρεται αποκλειστικά στον «εργαζόμενο», χρησιμοποιώντας το αρσενικό γένος, κατά τη νομοθέτηση διατάξεων με την διευκρίνιση ότι κάθε σχετική διάταξη και παρά την αποκλειστική αναφορά στο αρσενικό γένος αφορά εξίσου και τα δύο φύλα.

Με το **άρθρο 18** προβάλλεται η ανάγκη εναρμόνισης της ιδιωτικής, οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής των γυναικών και ανδρών εργαζομένων. Η συμφιλίωση ή εναρμόνιση ιδιωτικής, οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής αποτελεί βασική προτεραιότητα της ΕΕ ήδη από το 2002, καθώς πρόκειται για κρίσιμο παράγοντα της ευρωπαϊκής πολιτικής για

την απασχόληση και τη διαδικασία κοινωνικής ενσωμάτωσης. Αποσκοπεί στη διασφάλιση ευνοϊκών συνθηκών για την είσοδο, την επανένταξη και την παραμονή στην αγορά εργασίας ανδρών και γυναικών και συνδέεται άμεσα και καθοριστικά με το αίτημα της ανακατανομής των κοινωνικών ρόλων στο εσωτερικό της οικογένειας, καθώς και την ανακατανομή της άμισθης εργασίας (οικιακής), που έως σήμερα θεωρείται «φυσική υποχρέωση» των γυναικών. Προς την κατεύθυνση αυτή σημαντικό ρόλο μπορούν να διαδραματίσουν οι επιχειρήσεις με σχέδια για την υποστήριξη και ενίσχυση του συνόλου των εργαζομένων, με τη διαμόρφωση εργασιακού περιβάλλοντος φιλικού και προς τους γονείς (άνδρες και γυναίκες), αλλά και την οικογένεια ευρύτερα. Με το παρόν άρθρο καθίσταται υποχρέωση της/του εργοδότης/ης ή διευθύντριας/-ντη να σέβεται έναν τόσο απαραίτητο όρο για τον σύγχρονο άνθρωπο, η/ο οποία/ος ζει με πολύ έντονο ρυθμό για να μπορεί να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της/του, ενώ επισημαίνεται η σημασία που έχει για την επίτευξη της εναρμόνισης η ανακατανομή των ενδοοικογενειακών υποχρεώσεων μεταξύ των φύλων και η αναδιανομή του (ενδοοικογενειακού ή ελεύθερου) χρόνου υπέρ και των γυναικών στο εσωτερικό της οικογένειας .

Στο ίδιο πλαίσιο και πνεύμα, με το **άρθρο 19** συγκαταλέγονται στις υποχρεώσεις πρόνοιας της/του εργοδότης/ης και η προστασία και ο σεβασμός των εργαζομένων της/του ανεξαρτήτως φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου. Επίσης, ορίζεται πως κάθε εργοδότης/ης ή επιχείρηση πρέπει να εκπονεί Ενδοεπιχειρησιακά Σχέδια Ισότητας, στα οποία θα προβλέπονται μέτρα και δράσεις για την εξασφάλιση της μη διάκρισης λόγω φύλου και της ισότητας, ενώ παράλληλα θα προβλέπεται και η υλοποίηση συναφών δράσεων εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Σε αυτή την προσπάθεια, συμμετέχουν ενεργά οι εργαζόμενες/οι και οι συνδικαλιστικές τους οργανώσεις ή σωματεία προκειμένου να διασφαλιστεί η εκπόνηση σχεδίων και δράσεων που θα στοχεύουν στην αντιμετώπιση των πραγματικών ή και καταγεγραμμένων αναγκών του ανθρώπινου δυναμικού της συγκεκριμένης επιχείρησης. Ο νόμος προβλέπει επίσης διαδικασία επίλυσης των διαφορών μεταξύ γυναικών και ανδρών εργαζομένων και εργοδοτριών/ών για τα θέματα αυτά, για την προστασία και των δύο μερών, αλλά ιδίως των εργαζομένων.

Για την προώθηση του διαλόγου και της συμμετοχής των εργαζομένων, το **άρθρο 20** προβλέπει την ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου μεταξύ των κοινωνικών εταίρων για την πραγμάτωση της ουσιαστικής ισότητας και ενθαρρύνει την ένταξη σχετικών όρων στις συμβάσεις εργασίας κάθε μορφής. Το άρθρο αυτό στόχο έχει να ενθαρρύνει και να ενισχύσει πρακτικές κοινωνικού διαλόγου, με την συνεργασία των αρμόδιων θεσμικών δομών της Πολιτείας και την συνέργεια τους με τους κοινωνικούς εταίρους, τις μη κυβερνητικές οργανώσεις και τις επιχειρήσεις.

Στο ανωτέρω πνεύμα, για την επιβράβευση των επιχειρήσεων που διακρίνονται για την εφαρμογή πολιτικών ίσης μεταχείρισης και ίσων ευκαιριών για τις εργαζόμενες και τους εργαζόμενους, το **άρθρο 21** προβλέπει τη δυνατότητα της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων να χορηγεί Σήματα Ισότητας, εφαρμόζοντας σειρά κριτηρίων που θα οριστούν αναλυτικά με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης. Σκοπός της δράσης αυτής είναι να δοθούν κίνητρα στις επιχειρήσεις ώστε να εφαρμόζουν πολιτικές για την προώθηση της Ισότητας των Φύλων στο εργασιακό περιβάλλον, έχοντας παράλληλα τη δυνατότητα αξιοποίησης των θετικών αποτελεσμάτων που θα προκύψουν (π.χ. για τη διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού, τις επιδόσεις ή και την παραγωγικότητα της επιχείρησης, κ.λπ.) για την προβολή τους ως εργοδότες/επιχειρήσεις που στηρίζουν και προωθούν την Ισότητα των Φύλων.

Με το **άρθρο 22** προστίθεται στην υφιστάμενη αρμοδιότητα του Σώματος Επιθεωρητριών/ών Εργασίας για τον έλεγχο εφαρμογής της ίσης μεταχείρισης και της ισότητας, η υποχρέωση αυτεπάγγελτης εξέτασης για το εάν συντρέχουν λόγοι διάκρισης λόγω φύλου, ταυτότητας φύλου ή σεξουαλικού προσανατολισμού που οδήγησαν στην καταγγελία, ακόμα και εάν δεν αναφέρεται ρητώς από την/τον εργαζόμενη/ο, δεδομένου ότι η αποσιώπηση μπορεί αυτό να είναι απόρροια φόβου ή απειλής.

Με το **άρθρο 23** επεκτείνεται και στους σκοπούς του παρόντος νόμου η αντιστροφή του βάρους απόδειξης, η οποία συνίσταται στο ότι ο/η καθού/-ής φέρει το βάρος απόδειξης να αποδείξει ότι δεν υπήρξε παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών. Με τη διάταξη αυτή προστατεύονται τα αδύναμα μέρη, που δεν έχουν όλα τα στοιχεία για να

αποδείξουν την παραβίαση, καθώς συνήθως δεν έχουν πρόσβαση σε αυτά, αλλά και φοβούνται να τα εκθέσουν.

Ως προς την έννομη προστασία, το **άρθρο 24** επιτρέπει σε αναγνωρισμένα επαγγελματικά σωματεία γυναικών και ανδρών εργαζομένων ή εργοδοτριών/ών, αναγνωρισμένες ενώσεις ή επιμελητήρια καθώς και αναγνωρισμένα σωματεία με συναφείς προς την ισότητα των φύλων και των ευκαιριών στόχους και τουλάχιστον τρία έτη δράσης να ασκούν υπέρ των θιγομένων ατόμων τα δικαιώματά τους. Σκοπός της διάταξης είναι η προάσπιση των συμφερόντων των θιγομένων, οι οποίοι/οι, λόγω φόβου, έλλειψης γνώσεων ή οικονομικών πόρων δεν δύνανται να προβούν σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες για να προστατευτούν. Μάλιστα για πρώτη φορά εισάγεται η δυνατότητα στα ανωτέρω σωματεία/ενώσεις να ασκήσουν τα δικαιώματα της/του θιγομένης/ου, η/ο οποία/ος μπορεί αρχικά να έχει επιφυλάξεις και αναστολές λόγω φόβου. Βέβαια, στη συνέχεια η/ο ίδια/ος η/ο θιγόμενος/ος και μόνο εάν θέλει η/ο ίδια/ος εγκρίνει τη συνέχιση της διαδικασίας.

Επειδή στο ν. 3796/2009 "Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και την παροχή αυτών και άλλες διατάξεις" (ΦΕΚ Α' 105) με τον οποίο ενσωματώθηκε η Οδηγία 2004/113/EK του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2004 (EEL 373/37) εξαιρέθηκε από το πεδίο εφαρμογής του νόμου η εκπαίδευση, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και η διαφήμιση, το **άρθρο 25**, δεδομένης της επέκτασης με τον παρόντα νόμο της αρχής της ισότητας, της ίσης μεταχείρισης και της μη διάκρισης λόγω φύλου, ταυτότητας φύλου ή σεξουαλικού προσανατολισμού σε όλες τις έννομες σχέσεις του ατόμου, καταργεί την εξαίρεση αυτή με αποτέλεσμα οι προστατευτικές διατάξεις του ν. 3769/2009 να ισχύουν και για αυτούς τους τομείς.

Στο πλαίσιο αυτό το **άρθρο 26** ρυθμίζει θέματα προώθησης της ισότητας στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Τα τελευταία, λόγω της απήχησης που έχουν στο κοινό και λόγω του ρόλου που παίζουν στην διαμόρφωση της κοινής γνώμης αλλά και του τρόπου ζωής, οφείλουν να μεριμνούν για την προβολή μιας ισότιμης και απαλλαγμένης από στερεότυπα εικόνας ανδρών και γυναικών καθώς και να εξασφαλίζουν την προβολή της παρουσίας των γυναικών σε όλους τους τομείς της κοινωνικής, οικονομικής, πολιτιστικής και

πολιτικής ζωής της χώρας. Για την υποχρέωσή τους αυτή, την οποία τα ΜΜΕ οφείλουν να αποτυπώσουν στους κώδικες δεοντολογίας και στους κανόνες αυτορρύθμισης που καταρτίζουν, το ΕΣΡ, σύμφωνα με την παρ. 4, εκδίδει οδηγίες για ένα σύμφωνο με την αρχή της ισότητας περιεχόμενο προγράμματος και μπορεί, σε περιπτώσεις παραβίασης, να επιβάλει τις σχετικές κυρώσεις.

Στο **Κεφάλαιο IV**:

Στο **άρθρο 27** καταγράφεται αναλυτικά το σύνολο των φορέων που συγκροτούν τον Εθνικό Μηχανισμό για την Ισότητα των Φύλων και είναι αρμόδιοι σε κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο για το σχεδιασμό και την υλοποίηση πολιτικών για την ισότητα των φύλων, την ίση μεταχείριση και την αντιμετώπιση των διακρίσεων λόγω φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου. Επίσης περιγράφονται οι μεταξύ τους σχέσεις καθώς και οι δυνατότητες συνεργασίας και δικτύωσης με στόχο την αποτελεσματικότερη χάραξη και εφαρμογή πολιτικών για την ισότητα των φύλων.

Στην παρ. 2 περιγράφεται αναλυτικά ο ρόλος και οι αρμοδιότητες της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων (ΓΓΙΦ), καθώς και ο υποστηρικτικός ρόλος που διαδραματίζει ως προς τα υπουργεία και τους υπόλοιπους κρατικούς φορείς με στόχο τον καλύτερο συντονισμό και την εφαρμογή πολιτικών ισότητας. Ενώ στην παρ. 3 περιγράφεται ο ρόλος του Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ), το οποίο είναι ο αρμόδιος κρατικός φορέας που συντονίζει, εκπονεί και προάγει την έρευνα και τη μελέτη για θέματα ισότητας των φύλων, καθώς και το πλαίσιο συνεργασίας του ΚΕΘΙ με εκπαιδευτικούς, ερευνητικούς και συνδικαλιστικούς φορείς και οργανώσεις της κοινωνίας της πολιτών.

Στο **άρθρο 28** προβλέπεται η σύσταση Εθνικού Συμβουλίου για την Ισότητα των Φύλων (ΕΣΙΦ) με απόφαση της/του Γενικής/ού Γραμματέως Ισότητας των Φύλων. Το Συμβούλιο αποτελεί χώρο ανταλλαγής απόψεων και προτάσεων για τις πολιτικές και δράσεις που προωθούν την ισότητα των φύλων και λειτουργεί συμβουλευτικά προς τη ΓΓΙΦ. Αυτό αποδεικνύει και η σύνθεσή του, η οποία συνίσταται σε φορείς του Δημοσίου τομέα και των ΟΤΑ αλλά κυρίως σε φεμινιστικές και γυναικείες οργανώσεις, οι οποίες μπορούν

να μεταφέρουν την τεχνογνωσία, την εμπειρία και τα αιτήματά τους και να προτείνουν λύσεις πολιτικές και δράσεις για την αντιμετώπιση των έμφυλων ανισοτήτων. Σκοπός του ΕΣΙΦ είναι να αποτελέσει το σύνδεσμο , αλλά και το πεδίο ανταλλαγής μεταξύ της κοινωνίας των πολιτών και των φορέων της πολιτείας που σχεδιάζουν, εφαρμόζουν, παρακολουθούν και αξιολογούν τις πολιτικές για την ισότητα των φύλων σε όλα τα πεδία της πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής ζωής.

Στην παρ. 3 περιγράφεται η δυνατότητα συνεργασίας του ΕΣΙΦ με τις αρμόδιες διαρκείς, ειδικές ή ειδικές μόνιμες Επιτροπές και Υποεπιτροπές του Κοινοβουλίου με στόχο τη διασύνδεση του κοινοβουλευτικού και νομοθετικού έργου με τις πολιτικές και τις δράσεις που σχεδιάζονται και υλοποιούνται από τους αρμόδιους φορείς της πολιτείας για την ουσιαστική ισότητα των φύλων και την άρση των διακρίσεων λόγω φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητα φύλου. Στην παρ. 4 περιγράφεται ο τρόπος λειτουργίας του ΕΣΙΦ και η δυνατότητα συγκρότησης επιμέρους υποομάδων εργασίας, με απόφαση της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων.

Τέλος, **το άρθρο 29** ορίζει την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου.